

AFIRMAREA LIBERTĂȚII ȘI DREPTURILOR OMULUI PRIN IMNUL PROTESTANT

Conf. univ. dr. Cristian CARAMAN

Institutul Teologic Creștin după Evangheșlie „Timotheus”

Institutul Teologic Baptist

ABSTRACT. Affirming Freedom and Human Rights Through the Protestant Hymn.

In the historiographic space, the Reformation refers to the movement to affirm freedom and human rights that appeared in Europe in the second decade of the 16th century and was led by the Augustinian Martin Luther (1483-1545). The ideology of the Reformation was most meaningfully reflected through the musical expression of the Protestant hymn. Over time, hymnological, liturgical, and musicological research, reflecting the influence of historicism, continued to influence church music and some other musical orientations. In the Protestant liturgy, metrical hymns are an important part of congregational worship. Protestant music has a deep functional and theological character, a history of its own, a specific writing, a particular aesthetic, being dominated by the theological ideas of the texts, and having a precise liturgical function. In the era of digitization and global crises, the huge heritage of Protestant hymnology that liturgical and musicological research has brought with it the development of new forces responsible for the currents of affirming freedom of expression in the global cultural crisis within the social, religious, political, and economic human conditions.

Keywords: *hymn, worship, liturgy, Protestant music, Reformation.*

Imnul Protestant

Originile imnului protestant se găsesc în cântecul popular german¹. În timpul Reformei, imnul protestant va fi introdus în liturgia protestantă. În Boemia, urmașii lui Jan Huss (1369-1415)², Frații Boemieni, au pu-

1 Materialul este o prelucrare din Cristian Caraman, *Genuri ale muzicii protestante*, București, Editura Universității Naționale de Muzică București, 2011, pp. 103-117.

2 Johannes Huss, profesor ceh la Universitatea Centrală din Praga, predicator înflăcărat și naționalist care a preluat ideile reformatoare social-religioase ale lui John Wicliffe

blicat prima carte de imnuri protestante în anul 1501, după care, datorită apariției tiparului au început să apară și alte colecții de imnuri protestante congregaționale. Martin Luther a încurajat folosirea cântecului popular german ca imn religios, el însuși compunând versuri pentru aceste imnuri care propagau noua doctrină luterană. Imnul a făcut parte în mod constant din închinarea bisericii luterane.³

Cântecurile husite precum și imnurile și coralele luterane aveau melodii originale, dar și melodii împrumutate din cântecul gregorian sau cântecul secular. Martin Luther a scris corale și imnuri religioase ajutat de muzicianul și prietenul său Johann Walter (1496-1570). Prima carte de imnuri luterane a apărut în anul 1524 la Wittenberg, urmată imediat de alte colecții de imnuri protestante.

Verleih uns Frieden gnädiglich

Str. 1: Martin Luther, Str. 2: Johann Walter 1496 - 1570

Wittenberg 1529
Johann Walter 1566

1. Ver - leih uns Frie - den gnä - dig - lich, Herr Gott, zu un - sern
Zei - ten; es ist ja doch kein and - rer nicht, der
für uns könn - te strei - ten, denn du, un - ser Gott

(1324-1384) și a dezvoltat un sistem teologic propriu, reușind să răscolească întreaga Boemie și Moravia. Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, Oradea, Editura Societatea Misionară Română, 1992, p. 247.

3 Friedrich Blume, *Protestant Church Music – a History*, Editura W.W. Norton & Company . Inc, New York, 1974, pp. 1-123; Volumele conțin lucrările muzicale ale lui Martin Luther și concepția sa teologică despre liturghia protestantă: *Luther's Works, Liturgy and Hymns*, American Edition, vol. 46, 53, 55, ed. Ulrich S. Leupold și ed. gen. Helmut T. Lehmann, Philadelphia, Fortress Press, 1965.

Poezia și melodiile imnurilor germane au fost surse de inspirație pentru mulți compozitori germani. Johann Sebastian Bach a introdus multe din imnurile protestante în lucrările sale armonizându-le la patru voci.⁴ În biserica calvină, Jean Calvin (1509-1564)⁵ a adoptat cântatul congregațional conform practicii din biserica primară, stabilind la Geneva tradiția imnului reformat pentru bisericile reformate din Franța, Olanda, Germania, Scandinavia și Scoția. Jean Calvin a susținut ideea ca textele imnurilor religioase să fie inspirate din Biblie, în mod special din Psalmi, dar a adoptat și imnurile luterane sau alte melodii din surse diferite. Rezultatul a fost că multe melodii originale au fost compuse pentru psalmii metrici.

Imnul protestant englez și scoțian

Reforma engleză a fost la început sub influența luteranismului. *Goostly Psalmes and Spirituall Songs* (1543) a lui Miles Coverdale se baza pe imnologia de la Wittenberg. În perioada lui Henric al VIII-lea (1509-1547) erau folosite serviciile religioase anglicane imnurile latine din *sarum*-ul romano-catolic, iar Thomas Cranmer (1489-1556) a inclus 24 de imnuri latine în *Book of Common Prayer* („Cartea de rugăciuni comună”). În anul 1549, din *Prayer Book* au fost omise imnurile din cauza orientării religioase

4 William Gillies Whittaker, *The Cantatas of Johann Sebastian Bach: Sacred and Secular*, London, Oxford University Press, 1959.

5 Jean Calvin, născut la Geneva, fiul unui funcționar bisericesc educat în spirit umanist. În anul 1533 părăsește Franța, datorită convertirii la protestantism, și se stabilește la Geneva unde va înființa Biserica Reformată. Considerat teoreticianul protestantismului, Jean Calvin dezvoltă o doctrină în care Legea și Harul (corespunzător V.T. și N.T.) sunt într-o legătură mult mai strânsă, în care Dumnezeuul iertării apare și ca Judecător și ca Stăpân. De asemenea, Jean Calvin este adeptul ideii dublei predestinări, și adoptării unei organizări a bisericii în jurul a patru oficii: pastori, doctori, prezbiteri și diaconi. Jean Calvin a impus o disciplină severă respectând ideea libertății de conștiință, și implicându-se cât mai mult în viața publică și politică. Calvinismul a devenit în Europa occidentală forma de definiție și de răspândire a Reformei, la baza sa stând principiul conștiinței evanghelice a comunității. Teoria împărțășaniei și a predestinării dar și a organizării bisericii au rămas orientări de netrecut între luterani și calvini. Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, pp. 301-305; Williston Walker, „John Calvin” și „Calvinism”, în *A History of the Christian Church*, Charles Scribner's Sons, New York, 1959, pp. 348-357, 407, 411-414, 425, etc.; *Dicționar Evanghelic de Teologie*, editor general Walter A. Elwell, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2012, pp. 198-200; Friedrich Blume, *Protestant Church Music – a History*, New York, W. W. Norton & Company Inc, 1974, pp. 133, 145, 544, 598, 694, 697.

către calvinism al lui Eduard al VI-lea. Serviciile religioase erau oficiate în limba engleză, iar Cartea de rugăciuni comune și pentru administrarea sacramentelor și alte ritualuri și ceremonii ale Bisericii, practicate în Biserica Angliei, accentua folosirea limbii engleze la liturghii, citirea Bibliei și participarea congregației la liturghie. În ediția din anul 1582 influența calvinistă era reflectată datorită lui Martin Bucer. În timpul domniei reginei Maria Tudor (1553-1558), datorită reformei catolice, protestantismul englez a avut de suferit, efectul persecuțiilor afectând și oficierea liturghiei din Biserica Anglicană.

În anul 1556 mulți protestanți englezi și scoțieni au plecat la Geneva pentru a scăpa de persecuții, unde au compilat psalmi englezi parafrazați și imnuri engleze cu psalmi metrici calvini în *Forme of Prayers*, care au devenit nucleul psaltirii metrice engleze. În *Old Hundredth*(1553), *Old113th*, *Old124th* se găsesc psalmi metrici, mulți dintre ei făcând parte din cărțile de imnuri comune. Din Colecția de psalmi metrici a lui Ralph Vaughan Williams (1872-1958) au fost folosiți psalmi pentru ceremonia încoronării reginei Elisabeta a II-a în anul 1953. În timpul reginei Elisabeta I s-a făcut distincție între *Psaltirea Genoveză* și *Prayer Book* (Cartea de rugăciuni engleză).

În ediția din anul 1561 *Cartea de rugăciuni* conținea pe lângă psalmii metrici versiuni ale imnurilor religioase engleze, *Veni creator spiritus* (Imn latin din serviciul religios romano-catolic), Crezul Atanasian, rugăciunea Tatăl nostru și șase imnuri originale. Un timp, în practica calvină și luterană, au fost oprite versiunile psalmilor metrici din Anglia și Scoția. În anul 1562, ediția psalmilor metrici de Thomas Sternhold (1556) și John Hopkins a fost completată și publicată la Londra de John Day, fiind considerată prima imnologie a Bisericii protestante engleze. John Day a inclus în această ediție melodii franceze și germane, iar anul următor a scos o ediție în care imnurile erau armonizate de Thomas Tallis (1505-1585) la patru voci. Au urmat alte ediții cu imnuri armonizate de Michael East (1540-1609) apărută în anul 1592, de Thomas Ravenscroft (1590-1633) apărută în 1621 și cea a lui John Playford (1623-1687) apărută în anul 1677.

Timp de două secole ediția cu psalmi metrici a lui lui Thomas Sternhold și John Hopkins a rămas de referință în bisericile anglicane.⁶ Până

6 Larousse, *Dicționar de Mari Muzicieni*, Coord. Antoine Golea și Marc Vignal, București, Editura Univers Enciclopedic, 2000.

în secolul al XVIII-lea imnul englez s-a dezvoltat într-o formă apropiată de coralul german, fiind forma cea mai bună de exprimare a credinței protestante engleze. Psalmii metrici i-au ajutat pe credincioși să se apropie de înțelegerea Vechiului Testament, prin intonarea imnurilor iudaice cu textul original. După *Old Version* al lui Thomas Sternhold și John Hopkins au urmat mai multe traduceri libere ale psalmilor în limba engleză făcute de Matthew Parker (1565), George Wither (1632), George Sandy (1638) și *New Version* de Nahum Tate și Nicholas Brady în anul 1696, ultima fiind o introducere la cartea de imnuri modernă engleză. Alte traduceri au fost făcute de John Patrick (1679), culminând cu *The Psalms of David Imitated in the Language of the New Testament* (1719) de Isaac Watts care a interpretat psalmii în termeni evanghelici. Richard Baxter în *Six Centuries of Select Hymns and spirituals Songs* (1688) face o selecție de pasaje din Vechiul și Noul Testament pentru imnurile evanghelice din colecția sa, însă datorită parafrazelor și compozițiilor libere distincția dintre psalm și imn este neclară. Poezia devoțională scrisă în secolul al XVII-lea a fost sursă pentru imnurile religioase.

În completarea *Prayer Book* a fost editată *The Hymnes and Songs of the Church* (1623) de George Wither care cuprinde imnuri pentru serviciile oficiale de sărbători sau ocazii speciale. După Restaurația⁷ din anul 1660 compozitori din diferite denominațiuni au compus imnuri pentru liturghia engleză. În *Psalms Hymns in Solemn Music* (1671) John Playford (1623-1687) introduce imnuri și psalmi metrici care putea fi cântați la serviciul liturgic precum și în întâlniri private. Thomas Ken a scris *Morning, Evening and Midnight Hymns* („Imnuri pentru serviciile religioase de dimineață, seară și noapte”, 1694) pentru capela de la Colegiul Winchester, în stil simplu și direct, după modelul breviarului roman. Cel mai important compozitor puritan, John Mason a editat în 1683 *Spiritual Songs*. Folosirea imnurilor religioase în această perioadă era inhibată de circumstanțele teologice și politice. În timp ce *New Version* a psalmilor nu era agreată de

7 Restaurația, epoca dinastiei Stuartilor (1603-1660), în care liturghia anglicană este purificată în formă și organizare de către puritani. În 1637 William Land (1573-1645), arhiepiscop de Canterbury, a încercat să dea bisericii scoțiene o nouă Carte de rugăciune comună cu scopul de a unifica liturghiile Angliei și Scoției. În anul 1648 biserica de stat a Angliei era biserica prezbiteriană calvinistă, iar în anul 1647 au apărut *Catehismul Lung* și *Catehismul Sacru*. După anul 1660, englezii i-au alungat pe puritani, readoptând episcopatul anglican. Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, pp. 331-334; Friedrich Blume, „Restoration”, în *Protestant Church Music, a History*, pp. 376-404.

clerici și popor, *Supplement to the New Version of the Psalms* (1700) a lui Tate și Brady a devenit populară datorită psalmilor și imnurilor noi incluse (fiind autorizată de consiliul coroanei în 30 iulie, anul 1703).

Unele imnuri erau strict anglicane și foarte cunoscute, cum ar fi *While shepherds watched*, iar altele erau compuse de William Croft (1678-1727), cum ar fi *Hanover* sau *Sf. Anne*. În *Divine Companion* (1701), Henry Playford (1657-1706) include multe imnuri noi compuse de John Blow (1649-1708), Jeremiah Clarke (1673-1707), William Croft și alții, pentru corurile amatoare ale bisericilor din acea perioadă. Opoziția pentru cântarea imnurilor în cadrul liturghiei rămâne însă până în secolul al XVIII-lea, când apar sute de colecții cu imnuri și psalmii pentru a fi cântați la serviciile religioase. În timpul execuțiilor din perioada dinastiei Stuartilor, imnurile și psalmii metrici erau interziși la liturghia oficială, însă prezbiterienii conduși de Richard Baxter sprijineau folosirea imnurilor și psalmilor metrici la întâlnirile devoționale private. Independenții⁸ și Bapțiștii speciali⁹ (calviniști) au introdus imnurile religioase la serviciul liturgic prima dată în anul 1675, după Euharistie, iar în anul 1690 la fiecare serviciu liturgic duminical.

La extrema nonconformismului, Bapțiștii generali¹⁰, arminienii¹¹,

8 Independenții sunt congregaționaliștii separați din puritani (neacceptând constituția prezbiterială a acestora). Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, pp. 327-331; Williston Walker, toate referințele despre "Congregationalists" și „Congregationalism”, în *A History of the Christian Church*, pp. 409, 412, 413, 416, 418, etc..

9 Bapțiștii speciali sau calviniștii au apărut în urma unei rupturi în congregația lui Henry Jacob din Londra (1633-1638). Ei susțineau botezul prin scufundare și o teologie calvinistă care accentua o ispășire limitată. Această congregație, condusă de John Spilsbury, a fost cea care, în anul 1638, a avut principala influență în mișcarea baptistă engleză. Antecedentele mișcării americane pot fi găsite în acest grup. Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, p. 331; Williston Walker, toate referințele despre „Baptists”, în *A History of the Christian Church*, pp. 409, 418, 432-435, 466, 469, etc.

10 Bapțiștii generali au fost organizați ca prima biserică baptistă engleză de Thomas Helwys, John Murton și adepții lor în anul 1612. Aceștia practicau botezul prin stropire și susțineau doctrinele arminiene cu care se familiarizaseră în timpul disputei arminiene din Olanda. Biserica Baptistă Engleză a apărut din grupul congregaționalist separatist. Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, p. 331 și Alfred Bertholet, *Dicționarul Religiozilor*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1995; Williston Walker, *A History of the Christian Church*, pp. 409, 418, 432-435, 466, 473, 499, 508-533.

11 Arminienii, adepți ai profesorului de teologie Jakob Arminius (m. 1609), au cerut prin Demonstrația din anul 1610, anularea obligativității de a-și declara azeziunea la severa învățatură a Harului. Arminienii au apărut în Olanda, la începutul secolului al XVII-lea,

împreună cu Quakerii¹², au declarat ilegal cântatul în public al imnurilor și psalmilor. Isaac Watts (1674-1748) a restabilit importanța imnului protestant englez, bazându-se pe principiul fundamental prin care cântecul congregațional poate fi expresia reflecțiilor și sentimentelor credincioșilor. În *The Psalms of David Imitated in the Language of the New Testament* (1719), *Horae lyricae* (1705) și *Hymns and Spiritual Songs* (1707), Isaac Watts include imnuri și psalmi pentru închinarea bisericii engleze, multe din imnuri fiind scrise între 1694-1696, și adaptate de bapțiști și prezbiterieni în închinarea lor religioasă. În bisericile rurale psalmii erau citați iar în catedrală erau cântați, cărțile cu psalmi aducându-și o mare contribuție muzical-educatională. Cărțile cu psalmi includeau instrucțiuni de citire sau intonație muzicală. În secolul al XVIII-lea profesorii de muzică foloseau cărțile de imnuri religioase pentru educația muzicală a enoriașilor. Psalmii de tip genevez (calvini) erau la început congregaționali și în stil silabic simplu, iar în secolul al XVIII-lea au cunoscut o nouă dezvoltare în stil polifonic imitativ, cu acompaniament instrumental (instrumente cu coarde și de suflat) și moduri diatonice, major-minor. În America, psalmii au fost influențați de modalismul cântecului popular autohton, iar dezvoltarea notației muzicale a făcut posibilă publicarea colecțiilor de psalmi, imnuri și antheme. Cele mai cunoscute colecții americane cu imnuri protestante din secolul al XIX-lea sunt *Southern Harmony* (1835) de William Walker și *The Sacred Harp* (1844) de Elisha J. King.

în urma contradicției dintre calvinismul sever și spiritul criticismului biblic, moștenit din tradiția umanismului erasmic. Arminienii s-au format într-o biserică de sine stătătoare în anul 1630, păstrându-și până astăzi caracterul umanist-liberal. *Die evangelischen Kirchen der Niederlande, Ekklesia III.9*, (1934); Williston Walker, „Arminianism” și „Jacobus Arminius”, în *A History of the Christian Church*, pp. 399-401, 399-407.

12 Quakerii sau Societatea Prietenilor a apărut în timpul Revoluției Engleze și a fost întemeiată de predicatorul George Fox (m. 1691). Fox, adversar înverșunat al bisericii oficiale și al oricărei forme organizate de Biserică, în predicile sale invoca în mod constant Sfântul Duh, manifestat în forme excentrice. Quakerii sau tremurătorii sunt o mișcare care a menținut în structura ei o moralitate severă, iar în plan teologic a manifestat tendințe de compatibilizare a experienței mistice (lumina interioară) cu raționalitatea epocii moderne. În America doctrina quakerilor a fost dusă de William Penn (m. 1718), în timp ce în Anglia lor au fost în continuare prigoaniți. Astăzi quakerii joacă un rol important prin acțiunile sociale-caritative și pacifiste. *Dicționar Evanghelic de Teologie*, editor general Walter A. Elwell, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2012, pp. 995, 996; Williston Walker, „The Quakers”, în *A History of the Christian Church*, pp. 420, 421.

parte, iar apoi o formă bine definită metric în a doua parte: Forma melodică constă din două părți care se repetă la fiecare vers. Din punct de vedere al textului cântecul anglican are în prima parte un număr variat de silabe cântate în stil recitativ, similar cântecului gregorian, urmat în a doua parte de o succesiune melodică al cărei text îi corespunde în totalitate (fiecare silabă corespunde unei note). Cântecul care are două versuri se numește *cânt dublu*. Foarte puține cântece cu mai multe versuri au fost compuse și păstrate, datorită faptului că acestea puteau deveni obositoare pentru ascultător. Cântecele anglicane compuse de Thomas Morley (1557-1602) în *Plaine and Easie Introduction to Practicall Musicke* (1597) au fost adaptări muzicale (melodic și textual) ale cântecului gregorian cu părți similare de *falsobordone* continental. Numărul de cântece anglicane, cântate în catedrale și colegii, a crescut foarte mult după anul 1660 (moment în care linia melodică a trecut de la tenor la soprană).

În secolul al XIX-lea dorința exprimată în centrele de cultură, precum Oxford, de a avea muzica corală la fiecare serviciu divin s-a impus în toate bisericile anglicane, în ciuda opoziției întâlnite la geneza acestei mișcări revitalizante a liturghiei anglicane. În încercarea de a coordona mai bine textul și linia melodică, pentru corurile și congregațiile fără prea multă educație muzicală, s-au creat metode variate pentru a ușura interpretarea imnurilor anglicane (ex: erau folosite săgeți care indicau schimbările tonale ↓). În unele biserici anglicane se cântă psalmi responsoriali și cântece care conțin refrene și antifonuri.

Muzica de biserică parohială anglicană

În timpul Reformei, majoritatea bisericilor parohiale din Anglia aveau orgi. De asemenea erau folosite și instrumente pentru acompaniamentul imnurilor anglicane. Spre sfârșitul secolului al XVI-lea, standardul muzicii într-o bună parte a bisericilor a scăzut, orchestrele dispărând iar orgile fiind în continuă descreștere. Cantorii care conduceau congregația în intonația psalmilor erau câte unul pe o parohie. Congregația intona psalmii metrici, după modelul psaltirii calvine, aceasta fiind principala formă muzicală în serviciile bisericii anglicane timp de două secole după aceea. Sursa principală din acea perioadă a psalmilor metrici a fost *The Whole Booke of Psalmes* (1562), cunoscută ca *Old Version*. Tempoul lent și numărul mare de ornamentații melodice au dus la un stil heterofonic al cântului anglican cunoscut ca *Old Way*. După restaurație orgile au fost reintroduse în parohiile

unde conducerea muzicală era făcută de corul de copii. Corurile de copii proveneau din școlile de catehism ale bisericilor.

În timpul secolul al XVIII-lea au apărut micile orchestre care împreună cu corul conduceau cântarea congregațională, psalmii metrici, imnurile și *anthemele*. Disparația orchestrei la sfârșitul secolul al XVIII-lea s-a datorat în primul rând apariției flașnetei și armoniului venit din Franța. În secolul al XIX-lea odată cu Mișcarea Oxford¹⁴ a apărut moda corurilor bărbătești pentru intonarea răspunsurilor și psalmilor. A fost de fapt o încercare de a readuce vechiul tip de liturghie al bisericilor parohiale într-o nouă formă de închinare a secolul al XIX-lea. Multe schimbări în cadrul serviciului liturgic anglican s-au făcut după al doilea război mondial.

Corurile mixte au înlocuit corurile de bărbați și de copii în multe bisericii, iar reformele liturgice au pus un accent major pe serviciul euharistic duminical și pe participarea congregației la liturghie. Au fost publicate *Alternative Service Book* (1980) și *Common Worship* (2001) care conțineau noua formă a liturghiei anglicane. Participarea congregației la liturghie prin cântarea la unison în unele părți ale misei, cum ar fi *Kyrie* și *Gloria*, se îmbina cu contribuția corului la ofertoriul, din timpul serviciului euharistic, prin motete corale. În secolul al XX-lea, în liturghie, este implicat stilul folk prin folosirea chitarei, pianului și percuției, precum și a folosirii negativelor sau înregistrărilor muzicale.

Imnul modern englez

John Wesley și Charles Wesley (1703-1791 / 1707-1788)¹⁵ reprezintă o

14 Mișcarea Oxford, apărută la începutul secolul al XIX-lea, este marcată de ideologia conservatoare romantică, punând accentul pe tendințele ierarhizante și ritualiste ale anglocatolicismului, manifestate împotriva forțelor evanghelice. A doua mișcare oxfordiană, apărută în anul 1921, întemeiată de Frank Buchmann, are un caracter pronunțat moralizator, propovăduind pocăința și conclucrarea socială. Alfred Bertholet, *Dicționarul Religiiilor*; Williston Walker, „Oxford movement”, în *A History of the Christian Church*, pp. 497, 499.

15 John Wesley și Charles Wesley sunt cei care au declanșat trezirea metodistă în Anglia. Metodismul a fost pentru anglicanism ceea ce pietismul a fost pentru luteranism, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, Earle E. Cairns, pp. 376-380; Williston Walker, referințe despre „John Wesley, methodist” și „Charles Wesley, methodist” în *A History of the Christian Church*, pp. 401, 455-463, 466, 469-471, 477, 483; Friedrich Blume, *Protestant Church Music, a History*, pp. 607, 665, 725 (John Wesley); 642, 719, 725 (Charles Wesley).

nouă etapă în istoria imnologiei engleze în care cuvintele și melodiile imnurilor reflectau expresia emoției personale a credincioșilor evanghelici. Wesley așează imnul în centrul închinării religioase. Primele imnuri au fost scrise sub influența lui Isaac Watts și a moravienilor. Imnurile lui Charles Wesley se deosebesc de psalmii metrici care foloseau pasajele versificate din scriptură. Multe din imnurile lui Charles Wesley erau în metrul trohaic (exemplu: *Jesus, lover of my soul*), colecția de imnuri al lui J. F. Lampe, din 1746 cuprinde 24 de imnuri de Charles Wesley, fiind prima colecție meto-distă cu imnuri din Anglia.

O altă colecție oficială cu imnuri metodiste a fost *Sacred Melody* (1761). Stilul galant al imnurilor metodiste este asemănător muzicii de concert sau teatru muzical, uneori adaptat după imnul secular.¹⁶ De exemplu *Love Divine, all loves excelling* este o parodie a cântecului *Fairest Isle, all isles excelling* a lui John Dryden (1631-1700). Tempoul fortifiant al imnului metodist va lua locul celui lent al psalmilor metrici. În ediția din 1791 a *New Version* au fost incluse noi imnuri de Meanwhile William Cowper, John Newton și Hill Newton care au completat repertoriul anglican. Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea multe imnuri metodiste au fost introduse în liturghia anglicană, iar prin introducerea orgii și a corului au modernizat serviciul anglican.

Noile imnuri au fost introduse legal în liturghia anglicană odată cu adoptarea în anul 1819 a *Selection of Psalms and Hymns* și a unor ritmuri moraviene scrise de James Montgomery și de către Thomas Gotterill, vicarul bisericii Sf. Paul din Sheffield.

După Consistoriul curții provinciei York, din 6 iulie 1820, s-a stabilit ca în liturghia anglicană să fie folosite atât imnurile religioase cât și psalmii metrici, dar numai unde acest lucru era dorit de biserică. Prin această decizie imnul protestant și imnul religios medieval roman au cunoscut o dezvoltare înfloritoare, reflectată în colecția *Hymns Written and Adapted to the Weekly Church Service of the Year* (1827) al lui Bishop Heber. Bishop Heber este supranumit creatorul cărții moderne de imnuri religioase, necesare funcțiilor liturgice în serviciile bisericii și calendarului bisericesc

16 Arthur Jacobs, *A New Dictionary of Music*, Londra, Penguin Books, 1967, retip. 1990; Friedrich Blume, *Protestant Church Music, a History*, p.725; *Methodist Hymn Book with Tunes* – Aplicații pe Google Play, site: <https://play.google.com/store/apps/details>, accesat în 21.07.2023.

anual.¹⁷

J. M. Neale și Thomas Helmore editează *Hymnal Noted* (1851-1854) care conține imnuri latine cu melodii simple desemnate pentru a fi folosite în biserica anglicană și care erau armonizate și aveau acompaniament de orgă. Tradiția evanghelică a imnului protestant a fost continuată de Edward Bickerste cu *Christian Psalmody* (1833) și *Psalms and Hymns* (1858), de Charles Kemble cu *Selection of Psalms and Hymns* (1853) și de *Hymns* editat de *Society for Promoting Christian Knowledge* și devenit *Church Hymns* în editarea lui Arthur Seymour Sullivan (1842-1900). Prin *Sacred Hymns from the German* (1841), Frances E. Cox stimulează interesul pentru coralul-îmn luteran, iar Catherine Winkworth cu *Chorale Book for England* (1863), pentru care Sterndale William Bennett (1816-1875) scrie muzica, readuce coralul vechi luteran în atenția bisericii engleze.

În secolul al XIX-lea unele biserici anglicane foloseau încă *Old Version* al lui Thomas Sternhold și John Hopkins deoarece *New Version* a lui Brady și Tate nu era încă autorizată de biserica anglicană. Printre editorii de colecții cu imnuri protestante se numără William Cross (1818), John Goss (1827) și William Crotch (1836). William Mercer editează *Church Psalter and Hymn Book* în anul 1854 cu psalmi nearmonizați.

Climaxul tuturor tendințelor teologice, estetice, practice și comerciale s-a produs prin publicarea în anul 1861 a colecției *Hymns Ancient and Modern*, care conține imnuri anglo-catolice cunoscute, în spiritul Mișcării Oxford ce reflectă tradiția bisericii anglicane. Succesul cărții a făcut să apară până în anul 1869 o jumătate de milion de reproduceri, iar până în anul 1912 au apărut 60 de milioane de reproduceri, mai mult de 75% din bisericile anglicane adoptând *Hymns Ancient and Modern* alături de *Church Hymns*. De asemenea cartea promovează un nou tip de îmn victorian după modelul lui John Bacchus Dykes. Imnurile lui John Bacchus Dykes sunt simple folosind deseori repetiția iar gradația melodică este împrumutată de la muzica instrumentală, fiind susținută de bogate armonii instrumentale. *Hymns Ancient and Modern* a avut influență asupra metodiștilor galezi, prezbiterienilor scoțieni și luteranilor americani. Pe de altă parte imnuri evanghelice foarte cunoscute au fost aduse din USA de Dwight L. Moody

17 John Julian, *A Dictionary of Hymnology*, Ediția C. Scribner's Sons, Londra, 1892, retip. 1957; wikisource.org, <https://en.wikisource.org/wiki/site:167> – Wikisource, Page:EB1911 – Volume 13.djvu/180 – HEBER, RICHARD—HEBREW LANGUAGE 167, accesat în 21.07.2023.

și Ira D. Sankey.

Bisericile nonconformiste au compilat colecțiile lor de imnuri cu noul spirit catolic al imnurilor din *Hymns Ancient and Modern. The English Hymnal* (1906) a fost prima publicație care a introdus elemente de cântece folk în închinarea anglicană alături de melodii metodiste galeze, dar și de imnuri scrise de Philip P. Bliss și Ira Sankey. Williams Vaughan este cel care a editat noua carte de imnuri anglicane. În anul 1925 apare *Songs of Praise* editat de Percy Dearmer, în mare parte ecumenică atât în spirit cât și în alcătuire imnică. După anul 1960 imnul anglican cunoaște o transformare și o reînnoire modernă. Campaniile de evanghelizare ale lui Billy Graham precum și mișcarea carismatică au încurajat, în Biserica Evanghelică Anglicană¹⁸, un stil de cânt obișnuit, liber și lipsit de formalism, cu un limbaj muzical și poetic foarte expresiv, prin care erau stimulate mai mult sentimentele decât intelectul. Melodiile erau repetabile și simple, ușor de memorat și de cântat, multe dintre ele anticipând hard rockul; orga începe să fie înlocuită de grupuri de instrumente muzicale, ce includ chitara și orga electronică.

Noile forme muzicale încep să fie cunoscute mai mult sub numele de *worship songs* („cântece de închinare”) decât de *hymns* („imnuri”). Mai mulți compozitori de imnuri protestante, precum Fred Pratt Green, Brian Wren și Timothy Dudley-Smith, au dezvoltat un stil de limbaj muzical modern, diferit de *worship songs*, destinat teologiei serioase și problemelor

18 Biserica Evanghelică Anglicană. Trezirea wesleyannă, de la începutul secolului al XVI-II-lea, a avut ca rezultat aducerea unei religii personale, de o nuanță mai calvinistă, în Biserica Anglicană. Au apărut preoții evanghelici în multe parohii din Anglia, printre aceștia numărându-se John Newton (1725-1807), care a scris imnurile Mărețul Har și Cât de dulce sună numele lui Isus, William Cowper (1731-1800), care a scris imnuri religioase, cum ar fi Din rane sfinte a lui Isus, izvor de sânge-a curs și Thomas Scott (1742-1821), care a scris un comentariu biblic folosit de anglicanii evanghelici. Evanghelicii anglicani erau mai mult interesați de expresia practică a creștinismului într-o viață răscumpărată și de pietate, care se inspira din studiul Bibliei și din rugăciune, decât de organizare și doctrină. Ei își exprimau interesul față de Ispășire, față de justificarea prin credință, citirea Bibliei sub iluminarea Duhului Sânt și pietate practică. De asemenea practicau reforma socială și au fost susținători înflăcărați ai puternicei mișcări misionare a secolului. Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, pp. 376-380; Andrew Wilson-Dickson, „Music in Britain”, „The popular Stream” în *The Story of Christian Music*, Minneapolis, Fortress Press, 1996, pp. 234-239, 240-242; Williston Walker, „The Evangelical Revival în Great Britain. Wesley and Methodism”, în *A History of the Christian Church*, pp. 454-464.

sociale, menținând un standard înalt al prozodiei și al stilului poetic. Noile imnuri au apărut în anul 1969 în două cărți standard: *100 Hymns for Today* suplimentând *Hymns Ancient and Modern Revised* (1950) și *Hymns and Songs* suplimentând *The Methodist Hymn Book* (1933): Biserica Baptistă¹⁹, Biserica Reformată Unită și Biserica Scoțiană²⁰ au scos ediții revizi-

19 Biserica Baptistă. Un grup de congregaționaliști separatiști a apărut în Gainsborough (1606) au emigrat în Amsterdam în 1607 sub conducerea lui John Smyth (1565-1612), unde au ajuns sub influența menoniților. În anul 1609 John Smith împreună cu Thomas Helwys și cu alți membrii ai grupului au fost botezați prin stropirea cu apă. Thomas Helwys, John Murton și adepții lor s-au întors în Anglia în 1612 și au organizat prima biserică baptistă engleză. Acest grup practica botezul prin stropire și susținea doctrina arminiene, fiind cunoscuți ca bapțiști generali. La Londra, în 1633-1638, sub conducerea lui Henry Jacob, au luat ființă "bapțiștii calviniști" sau speciali, aceștia susțineau botezul prin scufundare și o teologie calvinistă, care accentua o ispășire limitată. Această congregație a avut o influență importantă în mișcarea baptistă engleză. Roger Williams (1603-1683), educat la Cambridge pentru pastoratul anglican, va pleca în anul 1631 la Boston. În anul 1639 a înființat, în Providence, o biserică în care toți membrii au fost rebotezați, aceasta fiind probabil prima biserică baptistă din America. În anul 1648 la Newport a apărut prima biserică baptistă distinctă Americană, care pune accentul pe separarea bisericii de stat și libertatea de conștiință. În zilele noastre, bapțiștii sunt împărțiți în numeroase grupări, ei constituind în Anglia și America (aici fiind cea mai numeroasă grupare protestantă) un corp bisericesc foarte mare. Williston Walker, toate referințele depre "Baptism," "Baptist World Alliance," "Baptists" în *A History of the Christian Church*, pp. 38, 86-89, 247, 308, 330, 418, 425, 432-435, 466, 469, 473, 478, 499, 533, 544, etc.; Earle E. Cairns, referințe despre "Biserica Baptistă", în *Creștinismul de-a lungul secolelor*, p. 331, 357, 358.

20 Biserica Scoțiană. Reforma din Scoția a fost influențată de învățătura luterană a lui Patrick Hamilton (1503-1528). Declanșarea Reformei Scoțiene a fost făcută însă de John Knox (1513-1572), un reformator calvinist intransigent, care în anul 1560 conducând Parlamentul Scoțian a pus capăt stăpânirii papei peste biserica scoțiană, declarând liturghia ilegală. Prin Mărturisirea de Credință Scoțiană, care era calvinistă în ton, s-a trecut la reforma bisericii scoțiene. Biserica Scoțiană a adoptat sistemul de conducere organizat în prezbiterate, sinoduri și o adunare națională. În ciuda opoziției dinastiei Stuart, de a le impune sistemul episcopal de guvernare, Biserica Scoțiană și-a menținut organizarea prezbiteriană și teologia calvinistă. În anul 1690, Biserica Prezbiteriană a fost declarată Biserica Națională a Scoției. După o perioadă zbuciumată datorată dezbinărilor cauzată de problema patronajului laic, în anul 1929, Biserica Unită Independentă s-a unit cu Biserica Scoției, devenind Biserica Principală a Scoției. În secolul al XVII-lea mulți scoțieni prezbiterieni au emigrat în Irlanda de Nord, apoi în America în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. În acest fel prezbiterianismul american este un descendent direct al prezbiterianismului scoțian. Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, pp. 311-314, 398-399; Williston Walker, "The Scottish Reformation", în *A History of the Christian Church*, pp. 368-374.

zuite cu imnuri devoționale. Momentul a fost cunoscut ca *Explozia Imnului* și a influențat toată lumea creștină vorbitoare de limba engleză și nu numai. În unele colecții de imnuri, care începeau cu *Hymns for Today's Church* („Imnuri pentru Biserica de azi”, 1982), erau incluse imnuri vechi din care erau înlăturate arhaismele. Noile imnuri erau cântate cu însuflețire, sunetul melodiilor stimulând sentimentul religios, de respect față de Creator. Deoarece vechile cântece erau preferate de congregație, editori precum Erik Routley și John Wilson, pentru a le face să sune mai modern, le revizuiau textele și uneori le schimbau melodiile.

Imnul protestant american

Coloniștii europeni motivați de bogăție, aventură și libertate, au luat cu ei în Nordul Americii cultura lor, inclusiv tradiția cântecului bisericesc. Ca urmare a Marii Treziri Spirituale²¹ din coloniile americane din anul 1730, multe congregații protestante au început să cânte imnurile și psalmii lui Isaac Watts. În anul 1737, *Colecția de Psalmi și Imnuri* (*Collection of Psalms and Hymns*) al lui John Wesley, a fost publicată în Charleston, Carolina de Sud, iar mai târziu alte colecții evanghelice au fost retipărite în America, printre acestea numărându-se cele ale evanghelistului englez George Whitefield (1753-1765), ale lui John Newton și William Cowper (1779-1787) și ale lui John Rippon (1787-1792). Timp de două secole congregațiile americane au cântat psalmi și imnuri europene până când și-au dezvoltat propriile cântece devoționale.²² Spre sfârșitul secolul

21 Marea Trezire. Trezirile spirituale sunt o caracteristică a creștinismului anglo-saxon de lângă Atlantic, a celui teutonic și american. La baza acestor treziri spirituale stau nevoia de a-i evangheliza pe necredincioși precum și nevoia de a-i entuziasma pe cei credincioși. Marea Trezire calvinistă a avut loc în anul 1726, în congregația olandeză reformată din New Jersey, care a stimulat între oameni o viață sinceră, spirituală și morală. Trezirea spirituală a continuat între irlandezii-prezbiterieni din coloniile centrale, și s-a întins până în Noua Anglie congregaționalistă prin eforturile lui Jonathan Edwards (1703-1758). Prezbiterienii din coloniile centrale au purtat focurile trezirii spre sud prin Samuel Davies (1723-1761). Au urmat trezirile din Biserica Baptistă și din Biserica Metodistă prin Shubal Stearns (1706-1771), respectiv prin preotul episcopalian Devereux Jarratt (1733-1801). Această trezire a fost paralela americană a pietismului din Europa și a Trezirii metodiste din Anglia. Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, 361-363; Williston Walker, “Modern Christianity”, în *A History of the Christian Church*, pp. 425-545.

22 H. Wiley Hitchcock, Stanley Sadie, *The New Grove Dictionary of America Music*, London, Macmillan Press Limited, 1986.

al XVIII-lea în America de Nord au apărut primii compozitori formați în universitățile americane, care au publicat colecții cu imnuri congregaționale americane.

Oliver Holden a publicat la Boston, în anul 1793, colecția de imnuri *Union Harmony*, iar în secolul al XIX-lea, la vechiul repertoriul (psalmi, imnuri, *fuging-tunes*²³ și antheme), au fost adăugate imnurile folclorice cu texte și melodii derivate din tradiția orală, un exemplu fiind *Amazing Grace* (numit și *New Britain, Noua Britanie*) de Newton.

Dintre cărțile cu imnuri evanghelice care au apărut în acea perioadă se numără *Kentucky Harmony* (Harrisonburg, VA, 1816) de Ananias Davisson, *Missouri Harmony* (Cincinnati și St. Louis, 1820) de Allen D. Carden, *Southern Harmony* (Spartanburg, 1835) de William Walker și *The Sacred Harp* (Hamilton, GA, 1844) de Benjamin Franklin și Elisha J. King. Imnurile folk, cunoscute ca *Spiritual Songs*, formate din cuplet și refren (care uneori se repeta) și având texte puternic expresive, au apărut după anul 1800 în cărți de format mic, iar mai târziu au fost armonizate și publicate în culegeri de cântece pentru școlile de muzică. *Cântecele spirituale*²⁴ (*Spiritual Songs*) s-au dezvoltat ca gen muzical în sudul și centrul continentului nord-american, fiind promovate la început de populația afro-americană. Prima colecție de *Negro-spirituals* a apărut după Războiul Civil. Stilul entuziast al melodiilor și textelor, îl depășește pe cel sobru și echilibrat al imnurilor și psalmilor metrici tradiționali. Muzica este inundată de limbajul popular, adesea modal, și folosește frecvent scări muzicale diferite, tipic folclorului american. Textele *muzicii spirituale* afro-americane (*black spirituals*) dezvoltă adeseori teme precum dezrobirea israeliților din sclavia Egiptului sau fuga negrilor, în partea de nord a continentului american, pentru a scăpa de sclavie. Joshua Smith va edita între anii 1784 și 1798 o colecție de *Cântece spirituale și Imnuri divine* (*Divine Hymns and spiritual Songs*). În Nordul Americii, compozitori ca Lowell Mason, Thomas Hastings și alții, au condus reforma muzicală religioasă bazându-se pe modele europene, cum ar fi cântecul *Antioch (Joy to the Word)* de Mason, bazat pe teme din *Messiah* de Händel, sau *Christian Lyre* (New York, 1831) în care Joshua Leavitt include texte de imnuri asociate cu melodii seculare.

23 *Fuging-tunes*, imnuri aranjate în formă de fugă, pe principiul polifoniei imitative. Andrew Wilson-Dickson, *The Story of Christian Music*, pp. 184-190.

24 Alison Latham, *The Oxford Companion to Music*, London, Oxford, University Press, 2002, p. 1200.

În timpul secolului al XIX-lea imnurile denominaționale au fost editate în număr foarte mare, compozitorii de muzică religioasă fiind din ce în ce mai numeroși, printre aceștia numărându-se congregaționalistul Ray Palmer care a scris *My faith looks up to thee*, Phillips Brook care a aparținut Bisericii Episcopale și a scris *O little town of Bethlehem*, și prezbiterianul George Duffield jr. care a scris *Stand up, stand up for Jesus*. Noile denominațiuni încep să editeze propriile cărți cu imnuri, cum ar fi Mormonii care vor publica prima carte de cântece în 1836 editată de Emma Smith. De asemenea vor apărea cărți de cântări pentru copii, necesare școlilor duminicale, conținând imnuri adecvate vârstei lor. William B. Bradbury, publicist-compozitor, va compune și edita cărți de cântări pentru Școala duminicală, iar Anna Warner va scrie imnul pentru copii *Jesus loves me, this know*. *Fanny Jane Crosby*, unul din cei mei proeminenți compozitori americani de imnuri pentru școala duminicală, autor de texte religioase, și-a adus o contribuție majoră la renașterea imnului protestant urban după anul 1870.

Evangelistul Dwight L. Moody a colaborat cu mai mulți muzicieni talentați, care au compus texte și melodii evanghelice, printre aceștia numărându-se Philip P. Bliss, Ira D. Sankey, James McGranaham și George C. Stebbins, a căror compoziții au fost publicate în *Gospel Hymns Nos. 1-6 Complete* (New York și Cincinnati, 1894).

Tradiția evanghelistului muzical a continuat și în secolul al XX-lea prin Charles McCallon Alexander, Homer Rodeheaver, Charles H. Gabriel, autor al imnului *I stand amazed in the presence* (1905) și unul dintre compozitorii de imnuri *gospel* (evanghelice) dintre cele două secole și alții. Dintre compozitorii de imnuri *gospel* se numără Anthony J. Schowalter care a scris *Leaning on the everlasting arms* (1887), Charles A. Tindley cu *We'll understand it better by and by* (1905) și Thomas A. Dorsey cu *Precious Lord, take my hand* (1932), ultimii doi compunând în tradiție afro-americană (*black-gospel*).

În secolul al XX-lea, s-a dezvoltat o tradiție a imnologiei bisericești ecumenice americane, care include imnuri precum *Joyful, joyful, we adore thee* de Henry Van Dyke (scris după o melodie din *Simfonia a IX-a* de Beethoven, 1907), sau *God of grace and God of Glory* de Harry Emerson Fosdick (scris după o melodie galeză *Cwm Rhonda*, 1930). Un alt gen de imn, apărut la începutul secolului al XX-lea în cărțile de imnuri americane, și cunoscut sub numele de *black national anthem* (anthem național negru), a fost cultivat de James Johnson Weldon (ex: *Lift every voice and sing*, pus

pe muzică de J. Rosamond Johnson în anul 1901).

După a doua jumătate a secolului al XX-lea s-au remarcat compozitori de imnuri protestante cum ar fi Carl Schalk cu *Naw* (1968), Richard Dirkson cu *Vineyard Haven* (1972) sau Carlton R. Young cu *Beginning* (1987). După al II-lea Conciliu de la Vatican (1962-1965) noile imnuri catolice și protestante au fost scrise după modelul formal al cântecelor folclorice, desemnate a fi cântate cu acompaniament de chitară. Mișcarea carismatică apărută după anul 1970 în Biserica Romano-Catolică și extinsă în Biserica Protestantă și Biserica Evanghelică din întreaga lume, a cultivat un nou tip de *imn-miniatural*, marcat de simplitate și scurtime melodică (ex: *Seek ye first* compus de Karen Lafferty în anul 1972) și de asemenea a încurajat introducerea în serviciile religioase a cântecelor scripturale și congregaționale.

În America de Nord, la sfârșitul secolului al XX-lea au fost introduse în imnologia congregațională imnuri africane, latino-americane, asiatice și americane, odată cu înființarea organizației *Hymn Society in the United States and Canada* în anul 1989.²⁵ În Canada au apărut colecții cu imnuri evanghelice în anul 1971, cum ar fi *The Hymn Book* (Toronto) publicat de Biserica Anglicană din Canada și Biserica Unită din Canada. Cel mai cunoscut imn ecumenic canadian este *O day of God draw nigh* (1939) scris de Robert B. Y. Scott.

Concluzii

În spațiul istoriografic, prin Reformă se înțelege mișcarea de afirmare a libertății și drepturilor omului apărută în Europa occidentală în al doilea deceniu al secolului al XVI-lea și condusă de Augustinian Martin Luther (1483-1545), când acesta a lipit în ziua de 31 Octombrie 1517 pe ușile Catedralei din Wittenberg cele 95 de Teze ale sale. În Reforma pe care Martin Luther a făcut-o liturghiei și organizării Bisericii, sacramentele și cultul au fost simplificate, au fost atacate formele tradiționale ale pietății populare (cum ar fi Cultul Sfinților) și a fost reevaluat statutul laicului potrivit concepției despre sacerdoțiu a tuturor credincioșilor. Ideologia Reformei s-a reflectat cel mai pregnant în mijloacele de expresie muzicală ale

25 Johann Gottfried Walther, *Musicalisches Lexicon*, Leipzig, 1732, retip. 1953; Hymn Society in the United States and Canada, [hymnsam.co.uk](http://hymnology.hymnsam.co.uk), site: <http://hymnology.hymnsam.co.uk>, accesat în 21.07.2023.

imnului protestant. De-a lungul timpului, cercetările imnologice, liturgice și muzicologice, reflectând influența istorismului, au continuat să influențeze curentul muzical bisericesc și unele orientări muzicale în istoria muzicii universale. Uriașa moștenire a imnologiei protestante pe care cercetarea liturgică și muzicologică a descoperit-o în materialul istoric, a adus cu sine dezvoltarea noilor forțe responsabile pentru curentele de afirmare a libertății de exprimare în spațiul cultural global în condițiile crizelor sociale, religioase, politice și economice ale societății umane.

În perioada creștină primară imnul a fost folosit pentru a desemna rugăciunile cântate către Dumnezeu, fiind distincte de psalmi. În Biserica Bizantină și în Biserica Occidentală (Romano-catolică și Protestantă) imnul s-a dezvoltat în tradiții diferite. În liturghia protestantă imnurile metrice sunt o parte importantă a închinării congregaționale. Astăzi termenul de imn este asociat cu un cântec liric sacru folosit în închinare, distinct de traducerea metrică sau parafrazarea psalmilor sau a altor texte biblice și liturgice. În spațiul țărilor latine poeții au scris poezii cu ritm antic pentru imnologia Bisericii Protestante, iar metrul poetic francez a avut drept consecință putere educativă și ușurarea percepției cuvintelor. În același timp, imnul protestant din perioada Reformei a continuat să proclame Cuvântul lui Dumnezeu, afirmând libertatea de conștiință și drepturile omului în exprimarea valorilor educației protestante. În Protestantism Coralul Lutheran a ocupat întotdeauna locul principal în Liturghia Protestantă. În spațiul țărilor latine poeții au scris poezii cu ritm antic pentru Biserica Protestantă, iar metrul poetic francez a avut drept consecință ușurarea percepției cuvintelor și putere educativă. De remarcat este faptul că imnurile și coralele protestante apar atât în Liturghia Romano-Catolică, cât și în cea protestantă, forma liberă bazată pe proza poetică și liniile melodice simple, alcătuite din intervale simple, fiind principalele caracteristici comune. Muzica protestantă are un profund caracter funcțional și teologic, o istorie proprie, o scriere specifică, o estetică aparte dominată de ideile teologice ale textelor și o funcție liturgică precisă. Din Muzica Protestantă, atât din cea liturgică cât și din cea de concert, s-a dezvoltat marea literatură muzicală universală. *Coralul Husit, Cântecul German, Cântecul Ebraic, Cântecul Gregorian și Coralele Vechi* cu text latin vor zămisli împreună *Coralul Protestant*, care la rândul său, va crea timp de șase secole marile forme și genuri ale muzicii protestante

După cinci ani de la publicarea celor 95 de teze ale lui Martin Luther,

au apărut primele cărți cu imnuri protestante, odată cu aplicarea reformelor liturgice luterane, printre acestea numărându-se *Etlich Cristlich Lieder* (Nürnberg, 1524), *Enchiridion* (Leipzig, 1529), *Geistliche Lieder* (Wittenberg, 1533), *Geistliche Lieder* (1545) și multe altele. Ideile principale ale textului Declarației lui Luther sunt²⁶:

- prin pocăință, și nu prin indulgențe²⁷, se capătă iertarea păcatelor.
- *Soli Deo Gloria* (Glorie numai lui Dumnezeu) – toată lauda i se cuvine numai lui Dumnezeu, numai prin voința și acțiunea Sa îndeplinindu-se mântuirea, prin credința în jertfa ispășitoare a lui Isus Hristos de la cruce, credință creată de Duhul Sfânt în inima credinciosului.
- *Sola fide* (numai prin credință) și nu prin fapte bune se capătă mântuirea, faptele fiind efectul și nu cauza mântuirii.
- *Sola Scriptura* (numai prin Scriptură) este singura autoritate religioasă.
- *Solus Christus* (numai Hristos) – capul Bisericii este Hristos și nu papa, căruia i se contestă infailibilitatea.²⁸
- *Sola Gratia* – (numai prin har) expresie folosită de protestanți prin care se pune accent pe inițiativa divină în alegere și justificare.
- conceptul de preoție a tuturor credincioșilor.

Luteranii au folosit muzica instrumentală în Liturghie, în alternanță cu congregația și corul, prin interpretarea coralelor și imnurilor religioase.²⁹ Rezultatul acestei atitudini a influențat muzica și forma Liturghiei Luterane prin faptul că au fost cultivate din ce în ce mai mult formele simple ale *Imnului*, *Coralului congregațional* și *Psalmului metric*. Cantoanele protestante, apărute în următoarele secole, au rămas baza închinării luterane până în zilele noastre. Înclinația de a se scrie Imnuri și Cântece pentru viața

26 *Dicționar Biblic*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 1995.

27 Tetzl, emisarul papei, împreună cu ajutoarele sale clama la acea vreme prin orașele germane puterea de mântuire a indulgențelor, desigur în schimbul banilor. Acest lucru a dus la indignarea spiritelor luminate ale vremii. Earle E. Cairns, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, pp. 277-278.

28 Infailibilitatea, imposibilitatea papei de a greși în interpretarea Scripturii și nu numai. Alfred Bertholet, *Dicționarul Religioșilor*, p. 209.

29 Vannes, R., Souris, A., *Dictionnaire des musiciens (compositeurs)*, Editor F. Larcier, Brussels, Original from l'Université du Michigan, 1947.

privată de familie în afara scopului bisericesc a fost o nouă tendință a acelei perioade.³⁰ În același timp, vechiul Imn luteran din perioada Reformei cu prezentarea sau proclamarea cuvântului lui Dumnezeu și a doctrinei protestante a continuat să se mențină în continuare. De asemenea, noile înclinații către mistica cultică au întregit imaginea liturgică protestantă. Noile colecții de Imnuri, editate într-un număr foarte mare, aveau scris și acompaniament instrumental. După Martin Luther, Protestantismul va cunoaște o divizare într-o multitudine de doctrine reprezentate prin multe confesiuni, de la cele mai conservatoare până la cele mai liberale și independente, fiecare având forme diferite de închinare.

Muzica creștină din secolul al XVII-lea începe să fie redescoperită în epoca modernă și cultivată de cât mai mulți muzicieni care au început să scrie muzică pentru biserică.³¹ Johann Sebastian Bach va duce coralul luteran la perfecțiune melodică și armonică, modelul său de coral protestant fiind preluat de compozitorii clasici. Restaurarea închinării și muzicii protestante a continuat de-a lungul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea, timp în care Biserica Luterană și Biserica Reformată a fost confruntată cu fenomenul ecumenic în mișcarea liturgică și muzical-pastorală. În Bisericile Evanghelice din România cântarea corală, alături de cea instrumentală și desigur de cea comună, oferă posibilitatea exprimării colective a unei înalte stări de evlavie și emoționalitate care se răsfrânge prin belșug de binecuvântare asupra celor ce participă cu sinceritate și inimă curată la realizarea ei în cadrul Adunărilor Creștine. În bisericile evanghelice se cultivă tot mai mult practicarea cântării vocale în comun, alături de cea corală și instrumentală. În bisericile evanghelice mesajul poetic și muzical al cântărilor este susținut de o înțelegere cât mai bună a Cuvântului Sfânt. Cântarea este o cale sigură de comunicare sfântă până la dăruire totală și contopire cu Duhul Sfânt. În fiecare din cântările și imnurile de laudă evanghelice se poate observa o sinceră și intimă comunicare de suflet cu Marele Creator căruia I se cuvine toată lauda, smerenia, evlavia și închinarea din partea tuturor oamenilor. Pentru credincioșii din bisericile evanghelice nu există stare mai înaltă ca aceea a părtașiei sincere prin rugăciune și cântare

30 Marc Honegger, *Dictionnaire de la musique*, Editat de Bordas, Paris, 1970, ediție nouă 1993.

31 Luminița, Vartolomei, *Dicționar de Muzică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

cu Dumnezeu Tatăl.

Imnurile de laudă, cântările corale, cele comune precum și cele instrumentale aduc în rândul credincioșilor practicanți înalte satisfacții și bucurii pe plan muzical, estetic și spiritual. Practicarea cântării vocale și instrumentale are efecte pozitive în viața credinciosului și în special în cea a copiilor și tinerilor, integrați în activitățile muzicale din cadrul bisericilor creștine, indiferent de denominațiune. Atragerea credincioșilor la actul de slujire și închinare în viața Bisericii ajută la formarea de clase sau grupuri muzicale cu rezonanță activă în viața biserici și a familiei. Cele șase secole de artă protestantă se adaugă mileniilor de artă universală creată prin înțelepciunea lui Dumnezeu și oferită lumii prin geniile creatoare omenești. De aceea, omul este dator să se închine și să-I înalțe lui Dumnezeu cântări de laudă și mulțumire împreună cu Sfântul Apostol Ioan:

Sfânt, Sfânt, Sfânt, este Domnul Dumnezeu, Cel Atotputernic, care era, care este, care vine. Vrednic ești Doamne și Dumnezeul nostru, să primești slava, cinstea și puterea, căci Tu ai făcut toate lucrurile, și prin voia Ta stau în ființă și au fost Făcute. (Apocalipsa lui Ioan 4: 8, 11).

Muzica protestantă are un profund caracter funcțional și teologic, o istorie proprie, o scriere specifică, o estetică aparte fiind dominată de ideile teologice ale textelor și având o funcție liturgică precisă. Din muzica protestantă s-a dezvoltat marea literatură muzicală universală. În era a digitalizării și a crizelor globale, educația creștină³² afirmată de Cuvântul lui Dumnezeu și de filozofia muzicii protestante poate avea un rol important în afirmarea libertăților și drepturilor omului.³³

Bibliografie selectivă:

- *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, cu trimiteri*, trad. preotului Dumitru Cornilescu, Romanian Bible-United Bible Societies, 1992-30-053K.
- BERTHOLET, Alfred, *Dicționarul Religiilor*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1995.

32 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

33 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

- BLUME, Friedrich, *Protestant Church Music – a History*, New York, W. W. Norton & Company, Inc, 1974.
- CAIRNS, Earle, E., *Creștinismul de-a lungul secolelor*, Oradea, Editura Societatea Misionară Română, 1992.
- CARAMAN, Cristian, *Genuri ale muzicii protestante*, București Editura Universității Naționale de Muzică București, 2011.
- DICKSON, Andrew Wilson, *The Story of Christian Music*, Minneapolis, Fortress Press, 1996.
- *Dicționar Evanghelic de Teologie*, editor general Walter A. Elwell, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2012.
- *Die evangelischen Kirchen der Niederlande*, *Ekklesia* III.9, 1934.
- GELINEAU, Joseph, *The Liturgy Today and Tomorrow*, New York, 1978.
- HELD, Paul, *Quakerim im Dienst am Nächsten*, 1956.
- HITCHOOK, Wiley, H. and Sadie, Stanley, *The New Grove Dictionary of America Music*, Londra, Macmillan Press Limited, 1986.
- HONEGGER, Marc, *Dictionnaire de la musique*, Editat de Bordas, Paris, 1970, ediție nouă 1993.
- JACOBS, Arthur, *A New Dictionary of Music*, Londra, Penguin Books, 1967, retip. 1990.
- JULIAN, John, *A Dictionary of Hymnology*, Ediția C. Londra, Scribner's Sons, 1892, retip. 1957.
- KENNEDY, Michael; Bourne, Joyce, *Tudor Church Music (TCM) în The Concise Oxford Dictionary of Music*, 1996.
- LATHAM, Alison, *The Oxford Companion to Music*, Oxford, University Press, 2002.
- *Luther's Works, Liturgy and Hymns*, American Edition, vol. 46, 53, 55, ed. Ulrich S. Leupold și ed. gen. Helmut T. Lehmann, Philadelphia, Editura Fortress Press, 1965.
- *New Grove Dictionary of American Music*, Londra, 1986.
- ONCIUL, George, *Istoria muzicii, vol. II*, București, Tiparul Bucovina, 1929-1933.
- *Psalmii*, Biblioteca Scripturii, București, Arhiepiscopia Romano-Catolică, 1993.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Current Values of Education and Culture", în

Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitate-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- VANNES, R., Souris, A., *Dictionnaire des musiciens (compositeurs)*, Editor F. Larcier, Brussels, Original from l'Université du Michigan, 1947.
- VARTOLOMEI, Luminița, *Dicționar de Muzică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.
- WALKER, Williston, *A History of the Christian Church*, New York, Charles Scribner's Sons, 1959.
- WALTHER, Yohann, Gottfried, *Musicalisches Lexicon*, Leipzig, 1732, re-tip. 1953.
- WHITTAKER, William, Gillies, *The Cantatas of Johann Sebastian Bach: Sacred and Secular*, Oxford University Press, London, 1959.

Webografie:

- wikisource.org, <https://en.wikisource.org> › wiki, site:167 – Wikisource, accesat în 21. 07, 2023, accesat în 21. 07. 2023.
- Methodist Hymn Book with Tunes – Aplicații pe Google Play, site: <https://play.google.com> › store › apps › details, accesat în 21. 07. 2023.
- Hymn Society in the United States and Canada, [hymnsam.co.uk](http://hymnology.hymnsam.co.uk), site: <http://hymnology.hymnsam.co.uk> ›, accesat în 21. 07. 2023.